

Зміст

- 2 Прозорість влади
- 4 «Але чи знайдемо ми те, що нас цікавить?»
- 5 Прикарпатські студенти
погано обізнані зі своїми правами
- 6 «Не дисидентство розвалює державу,
а казнокрадство та корупція!»
- 8 Лист від Клари
- 10 Нотатки знервованого татуса
- 12 «Буря в пустелі...»
- 14 Говоримо про ВІЛ
- 17 Ні – брудному золоту!
- 22 Ім'я хворого: Українська культура
- 24 Осамі і друзі
- 32 «Украина моя радянская»
- 34 Дизнальне з ріпаку

Східно-Європейський Монітор №1/2004

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 6832 від 26.12.2001 р.
Засновник та видавець: Східно-Європейський Інститут Розвитку
Видається щомісяця українською та англійською мовами
Усі права збережені.
© 2003 Східно-Європейський Інститут Розвитку

Використання матеріалів здійснюється лише за письмової згоди
видавця.
Відповідальність за зміст та достовірність матеріалів несуть автори
публікацій. Редакція не завжди поділяє погляди авторів та не несе
відповідальність за достовірність даних.

Головний редактор: **Мрідула Гош**
Редактор (англійська версія): **Петро Смільський**
Редактор (українська версія): **Олена Чмир**
Переклад: **Оксана Смільська, Світлана Шліпченко**
Редакційна підтримка: **Богдана Костюк,
Валентина Ростопіра, Поліна Французова**
Дизайн, верстка, фото: **Владислав Пономарьов**

Надруковано в Міжнародному благодійному фонді «Видавництво Сфера»
Україна, 04107, м.Київ, пров. Делегатський, 3
Адреса редакції: Україна, 01023, м.Київ, вул. Шота Руставелі, 33А, офіс. 7
Ел. пошта: easteuropemonitor@eedi.org.ua

ПРОЗОРИСТЬ ВЛАДИ

«ЗМІЦНЕННЯ РОЛІ ГРОМАДЯН ЯК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ, ВИБОРЦІВ ТА ОСОБИСТОСТЕЙ»

Незалежна пострадянська Україна обрала як напрямок розвитку соціально відповідальний ринок, демократію та підзвітність і підконтрольність уряду народів. Однак, десятиліття системного реформування, конституційних та інституційних змін не забезпечили якісну демократію, захист прав людини та відповідальність уряду. Визначальними рисами системи лишається вседозволеність влади та слабкість політичної культури. Розмежування повноважень та взаємодія між політикумом та системою управління були розмиті, це призвело до значного зловживання бюджетними ресурсами та владою для задоволення корисливих інтересів певними колами, які вели політичні ігри навколо деяких впливових осіб. Громадськість поклала великі надії на те, що держава функціонуватиме в інтересах кожної людини. Ці очікування були перекреслені неадекватним реагуванням державних органів на запити та скарги громадян. І зараз до державних установ ставляться без поваги. Внаслідок нестабільної економічної ситуації, відсутності розвинутого середнього класу, недосконалого законодавства, через брак волонтерського духу та філантропічної культури виникли серйозні труднощі при розбудові громадянського суспільства. За таких умов, у становленні громадянського суспільства в Україні особливо важлива роль відводиться трьом інституціям, що покликані системно запобігати порушенню прав громадян у процесі управління: Центральна виборча комісія (ЦВК) — через ретельний нагляд за виборчим процесом, Інститут уповноваженого з питань прав людини — через судовий перегляд дій адміністрації на підставі скарг громадян, Рахункова палата (РП), яка здійснює нагляд за використанням бюджетних ресурсів, заохочуючи державні структури до прозорості та відкритості. Однак, незважаючи на незалежний статус зазначених установ, визначений законом України, вони не були позбавлені політичного тиску з боку окремих владних кіл, що обмежувало їх роль та вплив на управління. Цей проект, за підтримки, яку надано Інститутом Сталих Спільнот (Монпельє, штат Вермонт, США) та Агентством США з міжнародного розвитку*, передбачає вивчення та висвітлення таких питань:

- Оцінка діяльності трьох названих установ за останнє десятиріччя в Україні;
- Діяльність цих установ, спрямована на чітке розмежування політичних та адміністративних функцій уряду: як вони мають діяти за нерозвиненості принципу верховенства права та обмеженої довіри громадян до державних установ; як вони можуть протистояти існуючим неформальним соціальним відносинам та мережам або використовувати їх як ресурс для громадських дій;
- Їх роль (позитивна чи негативна) в контексті поточних політичних змін: конституційна реформа та наступні президентські вибори;
- Переваги та недоліки існуючої моделі керівництва цими установами;
- Ефективні засоби контролю за використанням бюджетних ресурсів Центральною виборчою комісією та Уповноваженим з питань прав людини;
- Забезпечення доступу громадськості до звітів про використання державних коштів Рахунковою палатою; які зміни необхідно внести до законодавства для досягнення цього;
- Роль аналітичних центрів у вивченні діяльності зазначених установ та наданні рекомендацій (з одного боку, зростає увага до результатів діяльності (як теоретичної, так і практичної) незалежних аналітичних центрів України; а з іншого, — лояльність до політичних союзників все ще впливає на розробку рекомендацій щодо державної політики);
- Роль донорських організацій у наданні допомоги цим установам з метою удосконалення їх діяльності.

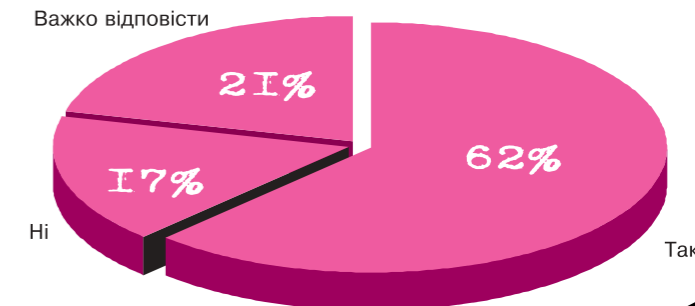
*Виражені у ній думки належать авторів (авторам) і не обов'язково відображають погляди Інституту Сталих Спільнот та AMP США.

Владі треба довіряти

Якщо Ваші права порушувалися, то про які права і свободи йдеться?

Чи порушувалися Ваші права і свободи за останні 5 років?

Наскільки Ви згодні з таким твердженням «В Україні сьогодні в основному дотримуються основних прав і свобод людини?»

Графіки відображають частину результатів опитування, проведеного СЄІР у співпраці з Україно-Американським бюро захисту прав людини, Київ.

«Але чи знайдемо ми те, що нас цікавить?»

відверте зізнання експерта

Розпочавши свій тернистий шлях демократичного розвитку, Україна проголосила на весь світ, що також зобов'язується дотримуватися основних демократичних принципів, серед яких принцип відкритості та доступності інформації є одним із головних

Про дієвість цього принципу у нашому суспільстві було розпочато проект СЕІР та дослідження в процесі здійснення аналізу історико-правового розвитку таких інституцій як Рахункова палата України, Центральна виборча комісія України та Служба Омбудсману України.

В наш час науково-технічний прогрес та наявність інтернет ресурсів створили всі можливі умови для розповсюдження та отримання будь-якої інформації. То ж перше знайомство із зазначеними установами розпочалося із відвідування їх інтернет-сторінок. Оскільки веб-сторінка є одним із основних засобів інформування громадського загалу про діяльність установи у сучасному інформаційному суспільстві, то саме зміст інтернет-сторінки є показником ставлення установи до принципу відкритості та доступності інформації.

Серед переглянутих веб-сторінок найбільш інформативно насиченою виявилася сторінка Рахункової палати (www.ac-rada.gov.ua). Переглянувши її, можна знайти відповідь практично на всі питання, що стосуються діяльності та розвитку цієї установи, починаючи від історії її створення і закінчуючи її поточною діяльністю. Вражає також і веб-сторінка Центральної виборчої комісії (www.cvk.ukrpack.net), де надзвичайно багато уваги приділяється питанням виборчого процесу та законодавству, що цей процес регулює. Але на жаль, сторінка не містить достатньої інформації про історію створення цієї установи та її еволюцію.

Після відвідування веб-сторінки служби Омбудсману України (www.ombudsman.kiev.ua), склалося таке враження, що процес наповнення деяких важливих рубрик, таких як діяльність Омбудсману, ось-ось має завершитися, і сторінка незабаром буде мати належний вигляд: поряд з ілюстративним фотоматеріалом Уповноваженого Верховної Ради з прав людини з'являться не менш цікаві аналітичні матеріали про історію створення та розвиток її служби, а всі рубрики будуть заповнені поновленою інформацією.

То ж перше знайомство відбулося. Але не варто робити всі висновки одразу. Треба спробувати й інші джерела. Адже не кожна установа може похвалитися наявністю відповідних ресурсів для створення досконалого веб-сайту.

Другою спробою дізнатися про становлення і розвиток Рахункової палати, Центральної виборчої комісії та Служби Омбудсману став пошук друкованих аналітичних матеріалів. Оскільки установи були засновані не так давно, то й розраховувати на велику кількість робіт не доводилося. Дійсно, після відвідування центральних бібліотек міста Києва стало зрозуміло, що марно шукати чогось особливого. В основному, матеріали містилися в періодичних виданнях та фахових журналах. Було очевидно, що деяких вчених серйозно цікавлять питання розвитку Рахункової палати та Служби Омбудсману. Можна було відшукати велику кількість статей і публікацій, присвячених цим двом установам. І лише в одній статті, яку вдалося знайти, йшлося про становлення і розвиток Центральної виборчої комісії, як установи. Написано безліч матеріалів про вибори та виборчий процес, де ЦВК відіграє ключову роль. Але сама ЦВК залишилася поза увагою науковців.

А якби довелося звернутися до самих установ, то чи міг би пересічний громадянин отримати в них бодай якісь матеріали про їх діяльність, не кажучи вже про використання фінансових ресурсів держбюджету? Працівники цих установ, яким ставилося таке запитання, відповідали, що установи є закритими для вільного доступу, і тому, щоб потрапити в бібліотеку чи прес-службу, необхідно отримати спеціальний дозвіл. Звичайно, пересічним громадянам буде нелегко подолати бюрократичні перепони цих установ, хоча останні функціонують за рахунок наших коштів, тобто, фінансуються з кишені тих же пересічних громадян.

Згадаймо відому аксіому — хто шукає, той знаходить. Але чи знайдемо ми те, що нас цікавить?

Прикарпатські студенти

погано обізнані зі своїми правами

Наталка Боднарчук,
Івано-Франківськ

Це засвідчили результати дослідження Благодійного фонду «Солідарність», що діє на Прикарпатті, проведеного серед студентів обласного Івано-Франківська щодо їхньої поінформованості про власні права.

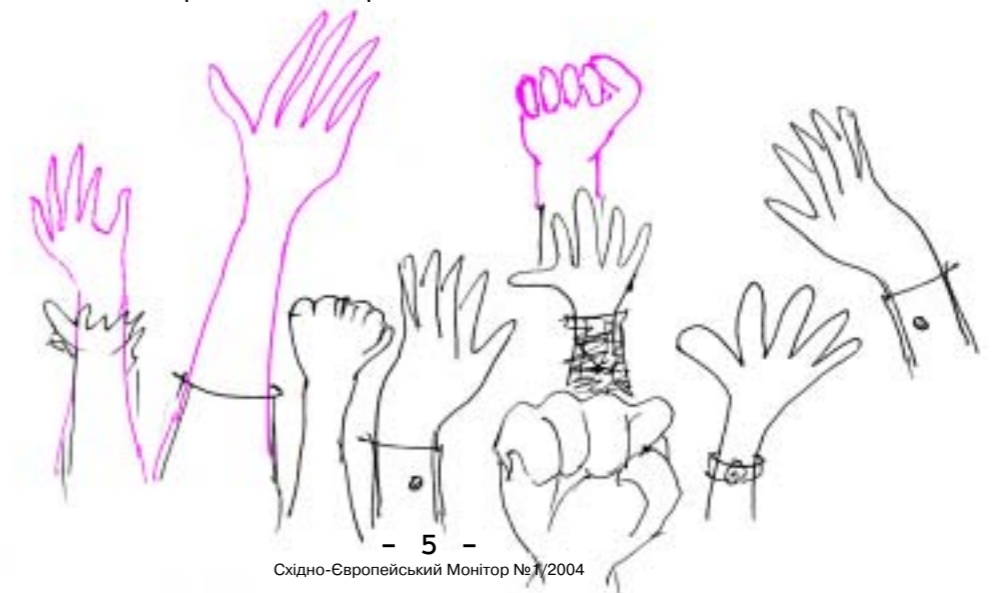
В Івано-Франківську діють 25 професійно-технічних училищ і технікумів та сім вищих навчальних закладів.

Як повідомила нашому кореспонденту директор Кризового центру фонду «Солідарність» Уляна Бак, соціологічне опитування виявило, що:

- 6 студентів із 10 мають досвід порушення їхніх прав у закладах освіти;
- лише 7 із 100 користувались законами для захисту своїх прав;
- 9 із 10 вважають недостатньою існуючу інформацію про свої права;
- 7 із 10 вважають марним захищати свої права в закладах освіти;
- кожному другому студенту не надавали інформації про його права;
- кожний другий студент не знав про право вільного вибору форми навчання та освітньо-професійних програм.

Результати дослідження свідчать також, що у лідерів студентської молоді немає навичок у захисті своїх інтересів та інтересів групи.

Соціологічне дослідження послужило поштовхом до нового напрямку діяльності працівників та волонтерів фонду «Солідарність». На одному з останніх робочих засідань мозгового центру було вирішено зацентрувати діяльність фонду, який раніше обмежував свою роботу так званими соціальними групами ризику (наркозалежними, ВІЛ-позитивними, жінками секс-бізнесу), на захисті прав студентської молоді, надання їй інформації та елементарних знань з правових «азів».

«Не дисидентство розвалює державу, а казнокрадство та корупція!»

Відкритий лист Зиновія Антоноука, колишнього в'язня сумління Людино в українській владі!

Звертаюся до ЛЮДИНИ У ВЛАДІ, оскільки саме влада відповідає за все, що коїться у державі. Відповідає апріорно, за самою своєю суттю, за означенням. Відповідає сповна. Незалежно від того, визнає вона офіційно цю свою повну відповідальність, чи ні.

Хоч принципи владні рішення ухвалює найвищий ешелон влади, проте не можуть бути осторонь відповідальності за них і найнижчі ешелони, кожна людина у владі. Принаймні — відповідальності моральної.

Моральна відповідальність лежить і на кожному громадянину не у владі, що бачить негативні політичні рішення влади і не реагує.

Написати цей лист мене примусила шизофренічна ситуація із, здавалося б, елементарного питання про давно назрілу в Україні політичну реформу. Ще недавно Україна у розвитку суспільства відставала від республік Прибалтики на два-три роки, а сьогодні це відставання зросло принаймні до 15 років. Незаперечним винуватцем цього є наша влада, а точніше — збережена досі стара модель влади.

Ще чверть сторіччя тому у Сибіру один генерал КГБ у приватній розмові аргументовано зазначав, що не дисидентство розвалює державу, а казнокрадство та корупція. Мабуть, знав, що казав, хоч це узагальнення і було зроблено тоді з приводу грандіозних масштабів причетності високих сфер до розкрадання золота в СРСР. Сказано у пік могутності партноменклатури наддержави, про розвал якої і попереджав генерал.

Я часто згадую того генерала, зокрема, у зв'язку з нинішніми подіями у Росії, коли безумовно найменш корумповані його нинішні спадкоємці займають місця старих корумпованих. Невідомо, чи надовго, бо кожна влада більшою чи меншою мірою завжди заражена вірусом корупції. Проблема лише у виборі ліків: цивілізовані чи нецивілізовані. Не знаю, чи усвідомлював тоді генерал, що демократичною альтернативою нецивілізованам періодичним відстрілам може бути лише перехід від кастової, змовницької, закритої структури влади (номенклатурної) до відкритої, демократичної, яка підтримує свій моральний тонус періодичною прозорою зміною владних ешелонів за допомогою чесних і прозорих виборів із забезпеченням усім учасникам рівних можливостей в умовах суспільної свободи і нормального, повноправного функціонування опозиції та засобів масової інформації як факторів контролю за діючою владою.

...наддержава справді зникла, проте разом з нею

не пішла в небуття її владна номенклатура, переживши навіть свого родителя, ініціювавши заборону своєї партії за участь у путчі. Змінилася зовні, розділившись на республіканські фрагменти, вона зберегла свою природу-суть структури, насадженої зверху. На хвилі небаченого народного ентузіазму легко обходила без підтримки низу — аж поки фундаментально не сперлася на створених нею олігархів. Так було не лише в Україні, але й по всьому СНД.

Винятком були лише країни Балтії, де паростки громадянського суспільства, зароджувані з приватної людської гідності, зуміли швидко створити альтернативну структуру низу, після чого зверхня структура ставала абсолютно чужою і не могла не розсипатися: виконавці інтернаціонального обов'язку повернулися у Москву, національні — шукали шляхів вродання у нові, будовані низу, владні структури суспільств Балтії.

Щось схоже на будовані низу структури громадянського суспільства було започатковано і на Україні, найвпливовішим був Рух. Проте місцева зверхня номенклатурна структура, що мала багатий досвід кузні всесоюзної, зуміла досить швидко звести нанівець спроби українського суспільства створити нормальні — низу — громадянські структури, бо зуміла звалити свої гріхи на той нещасний Рух («Спасибо Руху за разруху!»).

Зробили своє і стратегічні помилки лідерів Руху, коли вони почали форсувати творення політичних партій наче за прикладом Прибалтики. Проте насправді виявилися дивовижно схожі на збудовані зверху компартійні номенклатурні структури, тому і потрапили одразу до глибокої кишені олігархо-номенклатурної влади.

Усі добре пам'ятають справді братнє єднання та радість в українському суспільстві від нового — вдруге у 20 сторіччі — винесення у практичну площину української національної ідеї. Несподівано дуже високий рівень підтримки її громадянами надав українській когорті, — всесоюзної партноменклатури небачений досі справді братський вотум довіри в практичній реалізації ще вчора чужої їй національної ідеї. До слова — несподівано дуже високий відсоток, у понад 90%, за незалежність України на грудневому референдумі належить до її заслуг. Згодом з'ясувалося, що вона зробила це із своїх суто номенклатурних інтересів.

Із самої логіки розвитку тогочасної політичної ситуації в Україні випливало, що одним з першочергових завдань нової(старої) влади в Україні було цивілізоване, соціально справедливе проведення роздержавлення загальнонародної

власності, конверсія надмірно воєнізованої економіки та її демонополізація з побудовою міцних підвалин справді демократичного, сучасного громадянського суспільства з верховенством у ньому не влади, а нарешті — ПРАВА.

Під прикриттям риторик про розбудову української держави найбільш цинічна і безумовно дуже активна частина тої партноменклатури вкупі та порозумінні з криміналітетом почала за московськими зразками Гайдара-Чубайса-Єльцина, практично перетворювати нову державу на окремі кланово-олігархічні регіони, спішно і незаконно переоформлюючи на свою приватну власність колишню всенародну (загальнодержавну). Але не лише її. За допомогою розмаїтих фінансових пірамід вона взялася до нитки «очухрати» переважну масу своїх громадян, привласнивши собі їхні трудові, зароблені мозолями, заощадження у тепер вже суверенно підвладній їй державі.

Коли глибше розглянути потік розмаїтих номенклатурних ініціатив в руслі проголошеної владою реформи, то доходиш висновку, що номенклатура нічого в принципі і не втрачає у випадку неспроможності протягнути її через парламент, бо і без тої реформи залишається недоторканою. Виходить, що антиреформа задумана лише з метою закаламутити ситуацію і зменшити тиск щодо проведення справжньої реформи.

Щодня говорено про потребу враховувати польський досвід. То — враховуймо на ділі, не підміняючи все порожніми розмовами про це. Треба засвоїти головне — польська владна номенклатура за існування в державі громадянського суспільства не була так само зачарована своєю єдино правильністю, як українська, тому вона і надала перевагу національному над номенклатурно-груповим і пішла таки після тривалих роздумвань на передачу влади своїм опонентам. І з партноменклатурного табору в тодішній Польщі не лунали, як в Україні лунають сьогодні, погрози розвалити країну на окремі регіони, якщо хтось посміє засумніватися в богообраності, суперпрофесійності та компетентності нашої владної олігархономенклатури... в тамтешній номенклатурі переважали патріоти, а не випадкова українська комбінація, спричинена розвалом наддержави.

Відомо з яким внутрішнім тремтінням в багатьох партапаратчиках тодішньої Польщі відбувалася ця справді доленосна для країни передача владних повноважень. На поверхню змогли вийти цікаві особистості, які з гідністю посіли своє законне місце в новій опозиції, або зайнялися практичною правозахисною діяльністю. Саме припинення влади номенклатури і стало народженням сучасної нової

демократичної ліберальної Польщі. Лише після цього і могли початися у Польщі реальні реформи, а їх імітація, як це маємо в Україні. А українська олігархо-владна номенклатура вже тринадцятий рік свідомо блукає, водночас дурячи голову собі та довірливим громадянам запевненнями, що робить усе, щоб пришвидшити вступ України до Європейської Спільноти, що буцімто проблема лише в тому, що там Україну чомусь не хочуть бачити...

Неможливо без гіркоти спостерігати отой цинічний глум, яким досі ошчасливлює «свій» (начебто свій за походженням) народ формально наша, а фактично досі чужа номенклатура, бо за самою суттю не може не бути зверхньою, чужою, зосереджуючись у першу чергу на непомірному забезпеченні та гарантуванні добробуту не лише себе особисто, але й усіх можливих своїх нащадків до сотого коліна. Невже нормальній людині аж так багато треба? І каже, що буде громадянське суспільство. Ганьба нам, що досі не змогли створити низу належної альтернативи отій справді антинародній (а не тому, що так лише на словах вважають нинішні комуністи, що опинилися за бортом нової номенклатури), насадженої зверху олігархо-номенклатурній антидемократичній структурі.

Отже, за логікою викладу звертаюся до ЛЮДИНИ у владі, що добровільно не хоче одійти та цивілізовано зайняти місце опозиції. У владі неймовірно цинічній, липкій аж до непристойності, владі лукавій, що не соромлячись перекладає всю вину за свої тепер вже очевидні кожному помилки на опозицію, навіть «просить» захисту, бач, від опозиції... Прикро, що нинішня влада, нахваляючись своєю небувалою силою, провокуючи громадянство на нецивілізованість, готова всю Україну розшматувати за те, що країна такої влади вже більше не хоче.

Адже саме цивілізоване припинення існування олігархо-номенклатурної системи влади і має становити справжню, а не підмінену, суть нинішньої політичної реформи в Україні. Ротація — справжня, а не всередині номенклатури, як це було дев'ять років тому від ідеологів до червоних директорів-практиків. Бо лише після справжньої ротації і можна буде говорити про утворення цивілізованої опозиції, бо основу нової опозиції будуть складати люди з колишньої діяльної влади, не буде кому лукаво бідкатися, що мовляв у нас не спрацюють закони. І закону не як групової мови, а закону як дієвої угоди між рівноправними учасниками змушені будуть (і це буде прозоро і вигідно всім) дотримуватися вже грядущі учасники діалектично пов'язаної між собою пари: влада-опозиція.

Оце і станеться тоді наша перша і найголовніша із головних реформ.

Зиновій Антоноук — пенсіонер, народився 1933 року у м. Холм в Польщі, 1944 року приїхав до України, після закінчення навчання у Львівському Політехнічному інституті (1958) два роки працював на військовому заводі. Потім він переїхав до Києва і 12 років (1960-1972) працював у Науково-дослідному інституті нафтової промисловості (тепер цей інститут має назву МАСМА). Водночас він активізував свою діяльність у самвидаві, внаслідок чого і отримав 10 років ув'язнення. По тому він ще на 1 рік потрапив в ув'язнення за «тунеядство». Після звільнення йому довелося 10 років слюсарювати на Київському заводі ім. Дзержинського. 1990-1994 роки він був депутатом Київради і 10 років членом Українсько-американського бюро захисту прав людини. Цього листа він написав у грудні 2003 року.

Лист від Клари

Я, Клара Цеткін, глибоко обурена тим, що в незалежній Україні триває процес вихолощення, профанації моїх ідей. Як діячка німецького та міжнародного робітничого руху, на 2-й Міжнародній конференції соціалісток у Копенгагені (Данія) в 1910 році я висловила думку: щорічно відзначати 8 березня як день міжнародної солідарності жінок у боротьбі за економічну, соціальну і політичну рівноправність. Мені відомо, що нині саме в такому ключі, з таким формулюванням країни-члени ООН відзначають цей день.

У Радянському Союзі спеціальним Указом Президії Верховної Ради СРСР свого часу цей день навіть було оголошено неробочим. Фальш, «подвійні стандарти» у країні, що декларувала себе як «робітничо-селянська», особливо виявилися у ставленні до жінки. Подвійно закріпачена в суспільстві та сім'ї, вона стала істотою, про яку сама сказала так: «Я и лошадь, я и бык, я и баба, и мужик». Формально, на словах, проголошувалася рівність жінок і чоловіків, та дискримінація «слабкої статі» триває і сьогодні. Як повелося в СРСР, так і донині, у вашій незалежній Україні, де історично жінки мали більше прав, ніж у сусідній Росії, 8 березня чоловіки славословлять жінок, роздають їм грамоти, засипають квітами, а самі не можуть дочекатися, коли ж розпочнеться буйне святкування із гучним застіллям. Хіба ж у цьому суть «червоної» дати?

Нині в Україні безробіття має жіноче обличчя. Хто конкретно несе відповідальність за те, що з вашої держави за останні десять років, як стверджують офіційні дані, виїхало за кордон у пошуках роботи понад 500 тисяч жінок? Вони змушені це робити, аби хоч якось утримувати родини, піднімати дітей.

Останній перепис свідчить: жінки в Україні складають більшість населення – 54%. Водночас представництво жінок у Верховній Раді – менше, ніж у мусульманських країнах – 5,1%. Середньоевропейський показник – понад 30%. Ваша Верховна Рада ніяк не може розродитися законом «Про державне забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок», хоч він давно розроблений.

І ви, жінки, мудрі берегині, як улесливо називають вас, дозволяєте, щоб рішення, які стосуються безпосередньо вас, вашого життя, ваших дітей, приймали фактично тільки чоловіки? Ви, жінки, терпите, що чоловіки «кинули» вам по догляду за народженою дитиною аж 58 гривень щомісяця – як із «царського плеча»! І це – попри плачі про падіння народжуваності в Україні і вимирання нації! І останнє: невже вас тішить, що єдиний день на рік вас «спеціальним указом» пошановує так звана сильна стаття? А інші 364 дні? І останнє – зараз говорять про «30% квоту» для жінок у партійних виборчих списках до парламенту. Що це? Резервація чи консервація? Або може спроба «купити» місця для коханок у лавах електорат? Бо нічого гіршого немає, ніж присутність гендерно-несвідомих жінок у владі! Отож зважте, чи не гіркий плід у солодкій глазури.

Бажаю вам твердості у боротьбі за рівні права і можливості – не на папері, а в реальному житті.

Клара Цеткін

(народжена 1857 року в Саксонії,
померла 1933 року в с. Архангельське поблизу Москви)

Щастя —
вигідно
Р
↓
податися

adbusters • journal of the mental environment • sept-oct 03 #49

Тиберій Горобець

Ніколи не дивлюся на рекламні щити: їдеш собі по трасі — тільки миготить. А це застряг зі своїм «Опелем» у тій «холерній пробці» — хоч скач, хоч плач! Торба! По міліметру просувався серед «Мерсів», «БМВешок» і «Жигулів», а обстановка аварійна, а вздовж траси ще й бігборди відволікають...

Нотатки знервованого татуса

А ось ще на очі інший рекламний щит потрапив. До берізки притулилася тиха, скромна така дівчина (щось лише дівчата у рекламі!) І це наче вона ніжно так промовляє, але великими літерами:

«Візьми мене!» А внизу — «Житомирська. На бруньках. Лагідна». Тут мене вже аж підкинуло. Це щоб моя Оксанка до когось отак говорила: «Візьми мене»? Це ніби вона з пляшкою горілки перегукується! Теж мені асоціація, скажу я вам!

Словом, аж погано мені стало від тієї реклами. Та ще як уявив, ніби мою Оксанку роздягли і перед усім світом її фото на рекламний щит почепили... Страшний суд! Чому ж ті, що горілку варять, своїх дружин та доньок на рекламі не показують?! До чого тут чужі дівчата? І куди протест свій висловити, панове? Поки воно тебе прямо не стосується, — то яка різниця? А коли за живе зачепить...

І такого я на тих бордах надивився! Тут вам і дівчатка «по-новоукраїнському» майже пальчики розчепірили — так вони усяке причандалля для макіяжу демонструють: помада, туш, іще цяцьки якісь. У мене донька, то я всі ті брязкальця у неї бачив. І знаєте, що там написано, над рукою дівочою? «Твоє щастя — в твоїх руках!» Мовляв, зробиш із себе лялечку — вдало вискочиш заміж. Це що, за «крутого»?

Це доля моєї Оксанки залежить від того, як вона себе «продасть»? Це вона себе в красиву «упаковочку» повинна запакувати, бантик блискучий пов'язати? Еге, щось мені це не подобається! Я не проти доброго для неї чоловіка, але хіба вона сама своєї ціни не має? Вона у мене й розумниця, й небідна, і взагалі — гарненьке дівча росте, а слова які знає — «комп», «віртуалка», ще щось технічне.

«Буря в пустелі...»

Мене, скажу вам щиросердо, дратують всі ці жіночі протести, розмови про рівність, рівні права та можливості жінок і чоловіків. Коли бачу по телебаченню різні виступи в різних країнах (це як пошесть якась, епідемія чи що?) — на трибунах або на вулицях — хочеться самій вийти до тих усіх жінок і спитати: «Скажіть правду, чого ж ви все-таки хочете? Я думаю, ви боїтеся зізнатися, що хотіли б жити так, як я, — спокійно, забезпечено, без потрясінь, на утриманні улюбленого чоловіка. Так, у мене добropорядний чоловік, він не належить до королівської родини, не шейх, але у Ер-Ріяді наша родина — одна з найшанованіших. Його мені вибрав батько — а він бажає мені тільки добра.

Я оточена турботою чоловіка, який також дбає про всіх наших чотирьох дітей. Ми забезпечені, у нас постійні прибутки. Чоловік має власний бізнес, але я не суну носа в його справи — мені це зовсім нецікаво. Я закінчила університет в Ер-Ріяді, але ніде не працюю: про це навіть дивно було б подумати і мені, й моєму чоловікові. Він завжди хотів, аби я була спокійна, врівноважена, зустрічала його вдома усміхнена й безтурботна.

Кажу про це, бо моя сестра — зовсім інша. Закінчивши, як і я, університет у нашій столиці, вона подалася до Оксфорда. Вперто

...коли він приходить додому з офісу, жінка повинна зустрічати його лагідною усмішкою, ніби говорячи: «Все добре, любий! Я так чекала на тебе цілий день, цілий день мені було так самотньо й сумно без тебе, що я не знаходила собі місця! З нашими дітьми все гаразд, можеш бути спокійним: у домі повний порядок і лад»

цілий рік наполягала на цьому, домогалася свого, хоча наш батько з самого початку категорично був проти, щоб вона виривалася у світ. Але зрештою його влаштувало, що у Великій Британії наша Фатіма здобуде фундаментальну правничу освіту й допомагатиме розвиватися бізнесові нашої родини.

З Оксфорда сестра приїхала з нареченим — нашим земляком, за якого невздовзі вийшла заміж. Він також юрист, і зараз вони мають власну юридичну фірму в Ер-Ріяді. У неї лише двоє дітей, і не знаю, чи заведе ще. Вона вічно заклопотана, кожен день її розписано по хвилинах. Це просто жах! Навіть нам, рідним сестрам, ніколи спокійно, розважливо поговорити. Мені це дуже не подобається, як не подобається і те, що вона любить одягатися в європейський одяг і навіть рухається зовсім не так, як належить нашим жінкам! Мало того: часто, виходячи з дому, вона навіть забуває одягти на голову хіджаб! І до того ж, їздить на авто сама, без супроводу чоловіків! Мені навіть страшно про це подумати.

Якщо ми, жінки, не шануватимемо своїх традицій і Корану, — світу настане кінець! Я ж бачу, що сама Фатіма часто знервована, напружена — хіба жінка повинна бути такою? В неї мають бути повільні рухи, велична хода, спокійні жести, бо цим вона ніби створює особливу атмосферу своєму чоловікові. На всі побутові клопоти, звісно, є слуги, адже у поважної жінки — особлива роль:

догоджати чоловікові, ніжно підкорятися його волі. У цьому її щастя! І вдячний чоловік із щирим серцем приносить коштовні подарунки. Чесно кажучи, мені навіть немає про що поговорити зі своєю рідною сестрою. Не буду ж я обговорювати з нею її юридичні проблеми — у нас це не прийнято, та я й не тямлю нічого в правничій казуїстиці. Мені так само нецікаво, коли вона розповідає мені про наших жінок, які нібито страждають через те, що за ними постійно стежать мутава, що носити постійно паранджу — це пережиток, що арабська жінка фактично не може розлучитися з чоловіком, навіть якщо він збиткується над нею — аж до того, що може вбити. Тому немало жінок вдаються до самогубства, але про це мовчать, бо це — страшний учинок супроти законів Мухамеда.

Мені здається, такі жінки самі винні багато в чому, бо народилися бідними. А доля — це доля, їй треба коритися. Я ж не протестую — тому в мене все гаразд. А моя Фатіма так переймається тими жінками: напевне, набралася чужого духу по тих британських оксфордах...

О-о-ох... — це все я собі тільки думаю... просто іноді не знаєш, чим зайнятися... часу так багато... поки чоловік прийде... і поговорити ні з ким... нічого не робиш, а якась втома бере... наче пустота у пустелі... чи буря в пустелі... не знаю... Аллах його знає!!!

Лейла

**Кожна жінка — борець,
і найчастіше вона бореться з собою.**

Оскар Вайльд (1854 – 1900),
Англо-Ірландський драматург,
«Жінка, не варта уваги», дія 3

Я ніколи не бачив такої моральної
деградації, коли уряди готові
жертвувати мільйонами громадян
своїх країн.
Стівен Луїс,
посланник ООН з питань ВІЛ/СНІД

Переважна більшість тих, хто сприймає СНІД
виключно з позиції моралі, говорять
про нього мовою середньовіччя. Ультраліві
кажуть, що СНІД – результат змови. Обидва
підходи мають чітку політичну мету. Треті
вважають що СНІД – це мікроорганізми, а не
гнів Бога або змова ЦРУ. Судячи з того,
як відбувалося осмислення, фінансування
досліджень, та профілактика цієї хвороби,
можна сказати, що вона є «найбільш
політизованою» з усіх хвороб людства.

Деніс Альтман,
Австралійський соціолог

Говоримо про ВІЛ

Мова має об'єднувати, а не створювати або
посилювати (загострювати) протиставлення
«вони — ми».

Скажімо, використання слова «втручання» виводить
того, хто його вживає, за межі колективу, на який/з
яким він працює.

Слова, які ми використовуємо, мають виражати
поняття, пов'язані з миром і взаємодією, а не з
війною.

Наприклад, доцільно підшукувати синоніми до таких
слів як «кампанія», «контроль», «нагляд» тощо.

Слова, якими описують людей, повинні подобатися
їм або навіть обиратися ними самими. Так, ті, кого
це стосується, частіше вживають визначення
«працівники сексбізнесу», а не «проститутки»;
інфіковані надають перевагу виразам «люди, які
живуть з ВІЛ» або «люди, які живуть зі СНІД», а не
слову «жертви».

Вся мова повинна бути чутливою по відношенню до
статі. При виборі слів слід надавати перевагу таким,
що використовуються у спілкуванні звичайними
(пересічними) людьми, а не представниками влади.

Як краще говорити про ВІЛ:

- **«Людина з ВІЛ»**, а не «людина зі СНІД», якщо ці терміни використовуються для опису медичного стану, що відповідає визначенню конкретного клінічного випадку хвороби. Людина або має діагноз СНІД, або не має. Некоректними є терміни «повноцінний СНІД» та «передСНІДовий стан».
- **«Люди, які живуть з ВІЛ-інфекцією»**, а не «ВІЛ-інфіковані», «носії ВІЛ або вірусу», тому що в першу чергу слід говорити про людей, а не про віруси чи інфекцію.
- **«Люди, які живуть зі СНІД»**, а не «жертви СНІД» або «потерпілі від СНІД», тому що передусім треба мати на увазі людину, а не на медичний стан. Вживання слів «жертви», «потерпілі», «постраждалі» нагадує про безсилля, нездатність щось змінити.
- **«Жити зі СНІДом»**, підкреслюючи, що людина продовжує жити і долати труднощі, а не «помирати від СНІДу».
- Не можна називати людей за їхньою сексуальною орієнтацією. Слід надавати перевагу виразам на зразок **«чоловіки, які займаються сексом з чоловіками»**, а не «гомосексуалісти», «бісексуали» або «геї», тому що багато чоловіків, які займаються сексом з чоловіками, не відносять себе до гомосексуалістів; відповідно, і **«жінки, які займаються сексом з жінками»**, а не «лесбіянки», тому що багато жінок, які займаються сексом з жінками, не визнають себе лесбіянками.
- **«Працівник сексбізнесу»**, а не «проститутка», оскільки саме так називають себе жінки, які заробляють наданням сексуальних послуг. У різних культурах під «проституцією» розуміють різні речі. Термін «працівник сексбізнесу» також не відображає суті явища, оскільки дехто надає секс-послуги за гроші, а інші роблять це, щоб забезпечити себе.
- **«Людина з гемофілією»**, а не «гемофілітик»,

Словами слід користуватися дуже уважно і
обережно. Вони мають нести чітку і точну
інформацію

Вживати термін «СНІД» потрібно лише, коли
йдеться про встановлений діагноз. В інших
випадках доцільно використовувати позначення:
«інфекція HIV», «епідемія ВІЛ», «хвороба, пов'язана /
стан, пов'язаний з ВІЛ» тощо.

Обговорюючи шляхи передачі ВІЛ та способи
захисту від інфекції, необхідно чітко проводити
розмежування.

Слова, які ми добираємо і використовуємо, окрім
свого основного значення несуть і додаткову
(оцінну, емоційну) інформацію. При обговоренні
питань, пов'язаних з ВІЛ, часто виникає напруження
зумовлене табу та забобонами, які знаходяться на
рівні підсвідомості. Уважне використання засобів
мови допомагає (дає змогу) уникнути нагадування
про такі забобони, а також уже (на ранніх стадіях
епідемії) від самого початку епідемії чітко окреслити
права людини, подбати про збереження її гідності.

оскільки людина не повинна визначатися за його/
її хворобою.

- Оскільки всі ми живемо в умовах епідемії,
то говорити треба про **«нас»**, а не про «них».
- **«Жити у бідності»** краще, ніж «бідняк», адже це
слово асоціюється з безсиллям, неспроможністю
змінитися самому і змінити своє життя.
- **«Населення»**, а не «все населення»,
«гетеросексуальна більшість», «нормальні люди».
Населення включає всіх, ніхто не повинен
почуватися ізольованим через сексуальну
орієнтацію або поведінку.
- **«Ті, хто поведуть себе ризиковано»**, а не
«групи ризику». Під час ВІЛ-епідемії, саме через
свою поведінку людина ризикує заразитися ВІЛ-
інфекцією, а не через приналежність до групи.
- **«Діти, які живуть у сім'ях, вражених ВІЛ»**, а не
«сироти», «СНІД сироти». Термін «сирота» означає
різні речі у різних країнах (в країнах Африки так
часто називають дитину, яка втратила одного
з батьків). «Сирота» — це безсилля і незначущість,
до того ж у поєднанні зі «СНІДом» може свідчити
про дискримінацію.
- **«Праця заради життя»**, а не «боротьба проти
СНІДу», тому що термінологія бою, протистояння,
ніяк не наводить на думку про необхідність
співчутливого і дбайливого ставлення до людей
хворих чи інфікованих.
- **«Особа»**, а не «хворий на СНІД». Термін «хворий
на СНІД» описує людину за медичним станом,
підкреслюючи її залежність від лікарів, позбавляючи
рис особистості.
- **«Діти з ВІЛ-інфекцією»**, а не «невинні діти»,
тому що це має на увазі те, що хтось інший винний
або заразився навмисно.

« Теплі згадки про святкування Дня Святого Валентина

Гуляти – так гуляти...

Саме під таким девізом відзначив день закоханих та своє чотириріччя колектив молодіжної організації Асоціація Молодіжних ініціатив Краю (АМІК). Чотири дні продюсерський центр „ЛІРА“ при АМІК ...організував різноманітні вечірки для молоді. Усе пройшло вдало і це було найбільш видовищне святкування Дня св. Валентина в Ужгороді за останні роки... Отож, як АМІК День Валентина святкував...

«Пили всю ніч – гуляли всю ніч до утра...»

Саме так можна охарактеризувати те, що творилось в „Екіпажі“ 12 лютого. ...організатори провели конкурс „Кохання з першого погляду“ та фінал першого туру „Закарпатського караоке“. Ідеальною парою стали Андріан та Аня. Думаємо, що дві години сауни в „Бокс клубі“ загартують що пару силніше, а місця для поцілунків у „Домірні“... Ну самі розумієте... Глядачі змогли скштувати хитр пельмені та прослухати співаків-аматорів.

Про кохання з вечора до рання...

13.02 в „Армагедоні“ під час презентації пісень з нового альбому Вероніки Левко на сцені було роздуто (кого як змогли) близько 30 глядачів. Чи то пісні так повпливали, чи то вміння ведучого Петра Ренжина уламувати народ – результат один. Конкурс поцілунків та еротичних танців м'яко перейшов у масовий стриптиз.

З проекту „Молодіжні та громадські новини“,
Випуск-№46, 23 лютого 2004 року Фондація Регіональних
Ініціатив (ФРІ), – www.fri.net.ua

Копіювання новин, використання для їх публікацій і
матеріалів та розповсюдження заохочується.

У той час, коли в Україні бурхливо святкували день Св. Валентина, постіндустріальна молодь почала безпрецедентну нову кампанію. Золото — не модне, бо воно брудне!

НІ — БРУДНОМУ ЗОЛОТУ!

Нова кампанія споживачів проти золотовидобування —
однієї з найбрудніших в світі індустрій

Напередодні 14 лютого, Дня Святого Валентина, Центр видобутку і політики в галузі мінеральних ресурсів (Earthworks/Mineral Policy Center) та неурядова організація Оксфам Америка (Oxfam America) оголосили про початок кампанії «Ні — брудному золоту!» Це кампанія споживачів, спрямована на те, щоб трохи «струснути» золотовидобувну промисловість та змінити способи, у які сьогодні видобувають, продають і купують золото. Ці організації розпочали кампанію споживачів проти ринку дорогоцінностей, бо золотовидобувна галузь сьогодні є чи не найбруднішою індустрією в США та багатьох інших країнах світу.

Чим більше ви про це знаєте,

тим менш блискучим
вам буде видаватися золото

Мішень кампанії — золотодобування, бо ця галузь цілком «дозріла» для того, щоб бути реформованою під безпосереднім тиском споживачів. Існують численні документальні свідчення надзвичайно високої ціни, яку і люди, і довкілля платять за видобуток золота. Більша частина видобутого золота використовується не для задоволення життєвих потреб — 80% металу йде на виготовлення прикрас. Більшість споживачів навіть гадки не мають про те, що у країнах, які розвиваються, видобуток золота пов'язаний із порушенням прав людини, подеколи аж до ув'язнення, на тлі знищення довкілля і викликає протести населення. Лише в Сполучених Штатах золотодобувні шахти видають на-гора майже у дев'ять разів більше відходів, ніж усі американські міста і містечка разом узяті. Виробництво однієї обручки, вагою до 30 г, виливається щонайменше у 20 тонн відходів. Видобутком металів займається менше 0,1% світової робочої сили, але при цьому споживається 7-10% світової енергії. Кампанія розпочалася якраз напередодні Дня Святого Валентина. У США вважають, що саме в цей час продаж золотих виробів різко зростає. З 11 до 14 лютого перед найбільшими ювелірними магазинами активісти розповсюджували картки-валентинки із закликом: «Не забруднюйте ваше кохання брудним золотом!» Вони зверталися до людей біля магазинів Картьє та Піаже на 5-ій Авеню Нью Йорка, на всіх людних станціях метро, а також у Бостоні та Вашингтоні. Потенційних покупців просили підписати петицію проти брудного та безвідповідального

Деніел Овусу-Корантенг, активіст з району Таква у Гані, де 30 тис. чоловік було відселено у зв'язку з проведенням золотодобувних робіт у 1990-1998 рр.:

— Наших людей били, ув'язнювали, їх навіть убивали за обстоювання прав наших громад у боротьбі з транснаціональними видобувними компаніями. Ми хочемо, щоб ті, хто купує золото, стали на захист наших прав та підтримали вимоги до видобувних компаній і змусили їх дотримуватися вищих етичних стандартів.

виробництва золота.

Окрім того, Центр видобутку і політики в галузі мінеральних ресурсів та Оксфам Америка опублікували звіт «Брудні метали: видобуток, територіальні громади та довкілля», у якому детально викладаються факти, що свідчать про величезні обсяги шкідливих викидів у повітря, описується шкода, якої завдає відкрита розробка родовищ ґрунтам, руйнівний вплив на здоров'я людей, які мешкають неподалік, загроза здоров'ю та життю робітників копалень,

численні випадки порушення прав людини, якими супроводжується видобуток металів та золота в таких країнах, як Перу, Індонезія, Гана та навіть у деяких районах США. Кампанія «Ні — брудному золоту!» базується на досвіді попередніх кампаній, коли самі споживачі докладали зусиль, аби припинити застосування потогінної системи праці чи підтримати чесну торгівлю кавою тощо. Як і раніше, кампанія «Ні — брудному золоту!» розраховує на широку підтримку студентів. Активісти роздаватимуть валентинки в студентських містечках Ієля, Університету Пеннсильванії, Темпля, Кент Стейта, Масачусеттського технологічного інституту та інших. У наступні місяці планується провести бесіди в аудиторіях та «показові продажі», зустрічі з представниками громад, які постраждали від видобутку золота.

Кіт Слек, старший консультант організації «Оксфам Америка»:

— Те, чого ми прагнемо, цілком вмотивоване, чесне і реальне. Символ вашого взаємного вічного кохання не вартий забруднення питної води чи порушень прав людини. Це просто має бути чесний бізнес.

Паял Семпет, керівник міжнародної кампанії від Центру:

— Золото втратить у ваших очах трохи свого блиску, якщо ви знатимете про колосальну шкоду, якої завдає золотодобувна промисловість. Ми просимо споживачів зважити на справжню ціну золота, і заручаємося їхньою підтримкою для того, щоб припинити видобування, яке загрожує здоров'ю і життю людей та екосистем.

Детальніше дивіться на вебсайті www.nodirtygold.org

- Відкрита розробка великих родовищ руйнує природні ландшафти — утворюються величезні кратери, знищуються пагорби і навіть гори. В результаті такої розробки утворюється у 8-10 разів більше відходів, ніж при видобуванні копалин у шахтах.
- При видобутку для відокремлення золота від породи у великих обсягах використовується ціанід. Забруднення ціанідом — велика проблема. Кількості ціаніду, завбільшки з рисове зернятко, становить смертельну загрозу для людей; концентрація ціаніду в 1 мікрограм (1 мільйонна грама) на літр вбиває рибу.
- У видобутку металів зайнято лише 0,09% світової робочої сили, але при цьому споживається майже 10% енергоресурсів.
- Більша частина видобутого золота використовується не для життєво необхідних потреб; понад 80% його використовується для виробництва ювелірних прикрас.
- З 1995 р. до 2015 р. приблизно половина золота у світі була чи буде видобута руками місцевих народів.
- Калверт Груп, соціально орієнтована американська інвестиційна компанія, на січень
- Понад 30 000 осіб було примусово переселено в результаті реалізації лише одного проекту з видобутку золота в районі Тарква (Гана) у 1990-1998 рр.
- Лише одна золотодобувна шахта в Папуа Новій Гвінеї викидає на-гора 200 000 тонн відходів щодня — більше, ніж усі міста Японії, Канади та Австралії разом узяті.
- Половина золота у світі видобувається руками місцевого населення.
- При виробництві однієї золоті каблучки утворюється 20 тонн відходів.
- Видобуток металів — забруднювач довкілля номер один у Сполучених Штатах. На нього припадає 96% забруднення миш'яком та 76% забруднення свинцем.
- Найбільше у світі відкрите родовище, що розробляється, знаходиться у Бінгем Каньйоні, в Юті, його бачать астронавти з космосу; його розміри — 1,5 кілометрів у глибину та 4 кілометри в діаметрі.
- 120 000 тонн токсичних відходів, що потрапили у 2001 р. до річок із золотодобувної шахти Байя Марє у Румунії, забруднили питну воду, яку використовують 2,5 мільйони чоловік, та знищили 1 200 тонн риби.
- Згідно із даними Міжнародної Організації Праці, на розробці відкритих родовищ щороку трапляється 5% усіх смертельних нещасних випадків на виробництві.
- Щороку при розробці відкритих родовищ у США утворюється кількість відходів, що у дев'ять разів перевищує все сміття, що його «виробляють» всі американські міста і містечка разом узяті.

2004 р. не має частки у жодній з видобувних компаній, оскільки жодна з них не відповідає критеріям корпоративної відповідальності, встановленим компанією.

10 найбільших торговельних мереж, що продають коштовності у США	Обсяг продажу (мільйони доларів США), 2001
Wal-Mart / Вол-Март	2 500
Zale / Зейл	1 794
Sterling / Стерлінг	1 457
Sears / Сіарс	1 100
Finlay Fine Jewelry / Ювелірні вироби Фінлей	1 000
JC Penney / Джей-Сі Пенні	1 000
QVC / Ку-Ві-Сі	850
Tiffany / Тіффані	833
Service Merchandise / Сервіс Мерчандайз	656
Kmart / Кей-Март	600

Від відкритого родовища до весільної обручки

Золото вже давно не видобувають кайлами, як у часи піонерів. Сьогодні величезні видобувні проекти здійснюють транснаціональні корпорації. У місцях розробки родовищ знімають величезні шари ґрунту, залишають гори породи та мільйони літрів рідких токсичних хімічних відходів. Як наслідок — місцеві громади змушені залишати місця споконвічного проживання, а це породжує економічні труднощі, руйнує їхнє життя.

3. Обробка ціанідом

Після видобування руду перемелюють. Потім її обробляють ціанідом, який вимиває золото з руди. При цьому на деяких шахтах використовується кілька тонн ціаніду щодня. Відомо, що краплина ціаніду є смертельною для живих істот. Відходи руди після обробки ціанідом ніде не використовуються.

2. Кам'яні відходи

Відкрите родовище створює величезні купи кам'яних відходів, що містять токсичні метали та кислоти. Вони у тисячу разів токсичніші, ніж кислота в звичайних батарейках.

1. Видобування

Дві третини усього золота видобувається у нових відкритих родовищах — тобто воно «прийшло» прямо з-під землі. Після видобування залишаються відкриті ями. Деякі з них настільки великі, що їх можна побачити з космосу.

Як видобувається золото

Наслідки для довкілля:

- Отруєння води
- Тверді відходи
- Забруднення повітря
- Загроза існуванню природних зон

Наслідки для місцевого населення:

- Загроза існуванню громад
- Поширення безробіття серед жінок
- Порушення прав людини

Наслідки для робітників:

- Висока аварійність і травматизм на виробництві
- Відсутність соціального захисту робітників

Економічні наслідки:

- Економічні та фінансові втрати

4. Очищення золота

Потім золото очищується від домішок за високої температури. Металоплавильна галузь (золото посідає в ній дуже незначне місце) — одна з найбільш енергомістких у світі. Крім того, це один із найбільших забруднювачів повітря.

5. Торгівля

Після очищення золото можна продавати. Понад 80% золота використовується в ювелірних виробках; решта купується інвесторами або використовується в електроніці.

6. Обручка дорожча за золото

Виробництво ювелірних прикрас — дуже вигідний бізнес. У США золоті прикраси коштують в чотири або п'ять разів вище вартості золота, з якого вони зроблені. Лише деякі ювеліри знають про джерело походження золота. У цьому бізнесі потрібно поставити всі крапки над «і», виробникам цієї галузі ще доведеться відповідати за шкоду, нанесену довкіллю задля задоволення потреб власного бізнесу. Настав час змінити ситуацію. Як свідомий споживач Ви можете це зробити.

Ім'я хворого українська культура

Діагноз Незахисність

1

«Матушка – Росія, Україна – ненька»

Депутат державної Думи Росії, він же — народний і заслужений артист СРСР, РСФСР та РФ Йосип Кобзон був першим виконавцем пісні з наведеними у підзаголовку словами, — але аж ніяк не першим, хто викликав бурхливі оплески завдяки українсько-російсько-братерсько-сестринським закликам зі сцени Національного палацу культури «Україна». Це — усталена традиція українського політичного бомонду: на найкращій сцені і майданики запрошувати музично-театральний бомонд з Росії. І нічого у цьому поганого немає, адже справжнє мистецтво не має меж і не визнає кордонів, але ж стосовно української ситуації існує одне беззаперечне «але»: український глядач і слухач підтримує російського виконавця, замість того, щоб підтримувати виконавця вітчизняного. Російські «зірки» «зривають аншлаги» в Україні, а українським «зіркам» залишається грати ролі другого плану, якщо не статистів. Український теле- і радіоэфір заповнені рекламою у кращому випадку — справжніх митців з сусідньої держави, у гіршому — звичайнісіньких «попсовиків» (котрих, зазначу задля справедливості, і в Україні вистачає).

У підсумку — на теренах України відбувається розкрутка російського шоу-бізнесу. Натомість, українським виконавцям, особливо молодшого покоління, «вибитись у люди» надзвичайно складно. І імена Марійки Бурмаки, Олександра Пономарьова, гуртів «Океан Ельзи», «ВВ», «Брати Гадюкіни», «Гайдамаки», на жаль, швидше виняток з цього сумного правила. Їм вдалося опинитись у потрібний час у потрібному місці, пощастило знайти професійних продюсерів або і самим виконувати цю функцію, вдалося «пропхатися» крізь російський «культурний десант», а декому — навіть знайти прихильників і фанатів у тій-таки Росії. Але все, що робили ці українські митці, вони робили самотужки — українська держава в особі Міністерства культури і відповідних міських управлінь у процес не втручалась, лише скористалася кінцевим результатом. Тобто, радісно інформувала міжнародну спільноту про творчі успіхи і надбання молодих українських митців в молодій українській державі.

2

«Веди нас, княже!»

Українська молодь рідко відвідує НПК «Україна» — їй незатишно поміж «аксакалів» української політики та російської естради. Молодь слухає іншу музику — жорстку, рішучу, емоційну, густо замішану на фольклорних українських мотивах та класичних західних рок-традиціях. Таке специфічне поєднання дозволяє музичним критикам і самим музикантам стверджувати, що сучасний український рок давно вийшов за межі уславленого готк-п-ролл-у і перетворився на специфічний український драйв. І драйв цей, вочевидь, вітчизняним владоможцям не подобається: ліпше дрімати у комфортабельних кріслах під Кобзонівську лірику чи розслаблятися під танцювальні ритми Кіркорова & Со, ніж усім напружуватись під роковий музичний шквал у виконанні молодих хлопчиків і дівчаток, які з щирістю своєї молодості оспівують подвиги давньокіївських князів, українських лицарів-козаків, безіменних героїв-січовиків. Ох, не потрібне українському чиновництву нагадування про славні сторінки вітчизняної історії у такому форматі. Не звикли вони, що, виявляється, і працюри, і прийдешні покоління абсолютно безболісно сприймають існування України без Росії.

А молодь, тим часом, продовжує своє музичне шоу, не звертаючи уваги на масовану атаку російської «попси» та вітчизняної комерційної музики, — шоу, яке розпочалося і триває всупереч багатьом «протокольним нормам» бюрократичної системи, яка існує в Україні.

3

The Show Must Go On!

Мій знайомий рокер з Білорусі Єгор (прізвища не називаю, бо хлопчина ризикує...) розповідає: «Таким, як я і мої друзі-рокери, існувати у Білорусі важко: нам доводиться відстоювати свою несхожість і неподібність до інших, свою музичну особистість. Це вже не кажучи про специфіку зовнішню. А оскільки ми вирізняємося з загальної маси народу, то білоруська міліція нас часто «замітає». Мабуть, після молоді з правих радикальних угруповань найбільш небезпечна для лукашенківського режиму категорія — це рокери і так звані «фольклорники», ті, хто намагається відновити білоруські музичні традиції. Наша музика неофіційно, але заборонена владою — кажуть люди, щось подібне відбувалося за радянської доби». Рокери старших поколінь справді розповідають про добу «дітей-квітів» і протестів проти війни у В'єтнамі, про «золоту молодь» і заклики рок-музикантів «музика — проти бомб». Сорок років по тому, уже за інших історичних обставин, в іншій точці земної кулі рок знову перетворився з явища музичного на явище соціальне. З музичного напрямку — на напрямок розвитку молодіжного середовища ... яке, коли стане дорослим, має зламати сучасну бюрократичну систему і зовнішній вектор української культурної політики.

Осама і друзі

Петро Смільський

Міжнародний кінофестиваль «Молодість», який проходить щороку наприкінці жовтня у Києві, - один із небагатьох фестивалів у Східній Європі та на теренах колишнього Радянського Союзу, визнаних у світі. Його конкурсна програма віддана виключно студентським фільмам, дебютним короткометражним (ігровим, анімаційним і документальним) та повнометражним ігровим фільмам. Щороку у конкурсній програмі представлені фільми з понад 30 країн. Хоча студентські фільми часто бувають наївними, а іноді й нікчемними, але їх та інші дебютні професійні короткометражні і повнометражні фільми єднає ступінь ризику, який режисер готовий взяти на себе у виборі сюжетів, висловленні власних поглядів і експериментах із засобами кіно. На жаль, потім режисери часто втрачають цю схильність до ризику на догоду вимогам похвильно розписаного комерційного телебачення та кіновиробництва і, як це не прикро, щоденної потреби прогодувати себе і свою родину. І саме бажання цих режисерів ризикувати робить «Молодість» важливим фестивалем.

Більше того, світ очима цих молодих кінорежисерів виявляється особливо цікавим, коли вони відображають ті болючі зміни, що відбуваються в їхніх країнах. І, безперечно, слово **«може»** тут є ключовим. Воно вказує на величезний потенціал змісту цих робіт. Саме тому «Молодість» дає те, чого не можна знайти ані у звітах ООН, ані в документах Світового Банку, ані в оцінках експертів.

«Кінобарометр»

На кінофестивалі «Молодість» 1993 року міжнародне журі відмовилося присудити обидва призи «Гран-Прі» за найкращий фільм фестивалю і Приз за кращий повнометражний ігровий фільм. На думку голови журі Анжели Хаардт, директора Міжнародного фестивалю короткометражного кіно в місті Оберхаузен (ФРН), жоден фільм не перевершував інші. Говорячи про молодих режисерів загалом і зокрема про режисерів з країн Східної і Центральної Європи, а також з країн колишнього Радянського Союзу, Хаардт зазначила, що вони були духовно загублені і внаслідок цього або удавалися до дуже традиційного кіно, або до імітації стилізованих зразків американського чи західного кіномистецтва. Крім того, навіть пересічний глядач фестивалю того ж 1993 року помітив відсутність фільмів про радикальні зміни того часу, які відбувалися в цих країнах. Можливо, тоді ще не настав час. Через десять років ситуація значно змінилася. До того ж на XXXIII кінофестивалі

Солодкі бабусі

«Молодість» 2003 року поставила під сумнів думку про те, що для молодих набагато важче уявити себе старими, ніж для старих пам'ятати, що вони колись були молодими. Насправді виглядає іронічно, коли «Гран-прі», статуетка «Скіфський олень», за кращий фільм всієї конкурсної програми фестивалю, присвяченого молодим талантам, журі присудило фільму, який називався «Старі». Це — перша повнометражна художня робота 41-річного російського актора і режисера Геннадія Сидорова. Історія, що розгортається у маленькому глухому селі, де живе лише купка старих жінок і один юнак з синдромом Дауна, відображає реалії російського — і не тільки російського — суспільства, де відбувається старіння населення і скорочення чисельності молоді. Найбільші побоювання викликає на перший погляд ефективно вирішення цієї проблеми — надходження «нової крові» зі «Сходу».

Картина «Старі» починається і закінчується двома значними в житті людини етапами, а саме похоронною процесією однієї зі старих жінок і народженням сина у мусульманській родині з Середньої Азії, яка нещодавно переїхала до цього села. Між цими двома подіями нічого значного не відбувається крім,

«Молодість», що проходив у жовтні — листопаді 2003 року, можна було побачити у конкурсній програмі фільми або з країн, або про країни Східної і Центральної Європи та колишнього Радянського Союзу, в яких порушуються певні теми, пов'язані з наслідками змін 1991 року. Наприклад, майже половина фільмів, що отримали фестивальні нагороди, і 10 з 78 фільмів конкурсної програми, що складалася з 34 студентських, 28 короткометражних і 16 повнометражних ігрових фільмів, були так чи інакше пов'язані з процесами міграції (зазвичай вимушеної, включаючи торгівлю людьми) і феноменом старіння. Більше того, принаймні два фільми розповідали про війни на обох берегах Чорного моря — на Балканах і на Кавказі. Втім, більшість з цих фільмів були створені в умовах обмеженого бюджету. Незважаючи на мінімум зображувальних засобів, акторського складу та матеріальних витрат, втілення задуму відбулося завдяки майстерному використанню акторів-аматорів.

скажімо, підпалу оселі мусульманської родини і переховування молодого солдата-дезертира з місцевого гарнізону. Таким оманливо простим сюжетом Сидоров, а він є і автором сценарію та грає у фільмі зовсім непривабливу роль, з легкістю підіймає досить серйозні теми старіння, депопуляції, імміграції, расизму, проблему взаємної адаптації культур і навіть питання сексу після сімдесяти, удаючись до непристойного, часом абсурдного або ж богохульного гумору. Фільм, відверто кажучи, не для «сімейного перегляду».

Інші «Афганці»*

На «Молодості» приз за кращий повнометражний ігровий фільм отримав фільм «Осама» — перша стрічка, знята в Афганістані після падіння режиму Талібів. І хоча зворушливий і хвилюючий фільм режисера Сіддіка Бармака не про старіння і не про імміграцію, він опосередковано торкається цих тем, викриваючи умови,

за яких люди стають біженцями. Одним словом, «Осама» — це фільм про терор, але не про той, з яким відразу асоціюється назва фільму. Проте, назва фільму, яку широкий загал ототожнює з конкретним іменем, має неабияке значення, як з точки зору сюжетної лінії, так і з точки зору залучення глядацької аудиторії.

Події фільму відбуваються в 1996 році саме тоді, коли таліби захопили владу. Це — історія дівчинки, яка живе разом з матір'ю і бабусею. Обидві стали вдовами, можливо, внаслідок війни в Афганістані з радянськими військами або післявоєнного хаосу. Оскільки таліби забороняли жінкам ходити на роботу і навіть з'являтися на вулиці без супроводу чоловіка або родича чоловічої статі, родина, позбавлена господаря, автоматично була приречена на злиденність.

Намагаючись уникнути такої долі, мати дівчинки, доведена до відчаю, змушена виходити разом зі своєю наляканою і ще малолітньою донькою, замаскованою під хлопчика, в пошуках роботи. І тільки новий «хлопець», пізніше названий Осамом, почав працювати в маленькій крамниці, як новий режим позабирав молодих хлопців усіх без розбору для навчання духовній доктрині. За таких обставин стає дедалі

важче удавати з себе хлопця, і через це атмосфера у фільмі загострюється, напруження зростає, і глядач завмирає в очікуванні. І за цими характеристиками стрічка Бармака не поступається стандартним блокбастерам з велетенським бюджетом. Між іншим, бюджет фільму був дуже маленьким, і складав лише 21 000 доларів США.

За словами кореспондента газети «Нью-Йорк Таймс» Ренді Кеннеді, Бармак вперше побачив Марину Голбахарі, виконавицю ролі Осама, на вулиці в Кабулі, де вона просила милостиню. Там він відшукав і решту дітей, які знімалися у фільмі.

Дванадцятирічна Голбахарі втілює біль і приниження своєї героїні настільки переконливо, що глядачі забувають про

те, що вони в кінозалі і дивляться художній фільм. Не дивно, що Голбахарі отримала на «Молодості» Приз кращому молодому актору (актрисі).

В 2003 році «Осама» став першим афганським фільмом, який відібрали

на конкурсну програму Каннського фестивалю для демонстрації на Director's Fortnight (Два режисерські тижня). Фільм Бармака відзначили спеціальним дипломом журі Camera d'Or (Золотої камери) за режисерський дебют, і нагородили двома призами — Призом Каннських юніорів (the Prix Cannes Junior) і Призом французької асоціації експериментального кіномистецтва (l'Association Francaise des Cinemas d'Art et d'Essai (AFCAE)). У червні 2003 року на прем'єрі фільму в Парижі організація ЮНЕСКО нагородила Бармака срібною медаллю Фелліні. У січні 2004 року Голлівудська асоціація зарубіжної преси (Hollywood Foreign Press Association's) присудила «Осамі» Золотий глобус (Golden Globe) за кращий фільм іноземною мовою.

Між іншим, мало хто за межами колишнього Радянського Союзу усвідомлює, що значна кількість

афганців навіть серед тих, хто був проти Радянського режиму, отримали вищу освіту в університетах та інститутах Росії і України. Режисер фільму «Осама» Бармак навчався у Москві і в 1987 році отримав диплом кінорежисера. Після повернення до Афганістану йому вдалося зняти лише декілька короткометражних фільмів, один з яких, за словами кореспондента газети «Нью-Йорк Таймс» Ренді Кеннеді, так образив уряд, що Бармака призвали до армії і

www.nytimes.com/2004/02/11/movies/11OSAM.html?8mu

«Дитинство безсмертя»

Як і «Осама», дебют Жюлі Бертучеллі «Відколи Отар поїхав» (Франція/Бельгія) зображує три покоління жінок в одній родині, які намагаються разом пережити важкі часи. І знову жінки двох старших поколінь — удови, а молодша з них втратила чоловіка у тій самій Афганській війні, але в складі радянської армії. Однак, на цьому схожість з фільмом «Осама» закінчується.

Місце подій — столиця Грузії Тбілісі. Отар — фізик за фахом, жертва економічного обвалу в Грузії, улюблений син Еки, брат Марини і дядько Ади, дочки Марини — нелегально працює у Франції на будівництві. Його сестра Марина — інженер за фахом, теж жертва важких часів грузинської економіки, заробляє на життя, торгуючи мотлохом на місцевій барахолці. Отар, якого обожнювала бабуся, мав звичку дзвонити додому щотижня. Раптом дзвінки припинилися. З Франції повертається його друг і розповідає сестрі й племінниці, що Отар загинув через нещасний випадок на будівельному майданчику.

Аби вберегти слабку і постарілу Еку (Естер Горентен) від сумних новин, її дочка Марина (Ніно Хомасурідзе) розробляє план, за яким онука Ада (Дінара Друкарова) починає писати листи до бабусі, підробляючи почерк і підпис Отара. Ситуація ускладнюється, коли бабуся продає родинну бібліотеку, аби придбати для всіх авіаквитки, щоб відвідати Отара у Парижі.

Фільм Бертучеллі «Відколи Отар поїхав», сюжет якого ґрунтується на реальних

негайно відіслали на фронт. Невдовзі після того він дезертував і приєднався до муджахетдинів, а коли до влади прийшов талібан, Бармак утік з Афганістану.

Цікаво буде слідкувати за тим, якою мірою фільм «Осама» використовуватиметься в політичних цілях, можливо, навіть для виправдання недавньої війни в Афганістані, аби у такій спосіб відвернути увагу від інших геополітичних інтересів.

подіях, а сценарій написаний режисером у співавторстві з Бернаром Ренюссі і Роже Бобо, майстерно поєднує в собі смуток і вишуканий тонкий гумор. Естер Горентен, яка грає бабусю, в реальному житті — 90-річна польська іммігрантка, живе у Франції, і лише п'ять років тому почала зніматися у кіно. Її акторська гра, відчуття внутрішнього ритму і пластика неперевершені, і якби «Молодість» не був фестивалем, що відзначає

молодих талантів, Горентен могла б розділити з Мариною Голбахарі, яка зіграла Осаму, Приз за кращу жіночу роль.

Єдине, що розчаровує — це той факт, що у фільмі лише одна з трьох провідних актрис — справжня грузинка. Не дивно, що фільм Бертучеллі приймали бурхливими оплесками на Канському фестивалі 2003 року, де він отримав the Critic's Week Grand Prize («Гран-прі» Тижня критиків). Дивно, що на фестивалі «Молодість» фільм обійшли стороною.

* Тих, хто відвідує країни колишнього Радянського Союзу, часто дивує той факт, що термін «афганці» зазвичай пов'язаний не з жителями Афганістану, а з радянськими ветеранами Афганської війни. Цікаво, що такого явища немає в англійській мові, коли йдеться, скажімо, про в'єтнамців і ветеранів В'єтнамської війни.

Витонченість — плід майстерності

Цікаво, що тема старості була піднята саме на «Молодості» і не в один спосіб. Вдруге впродовж трьох років на церемонії урочистого відкриття фестивалю, присвяченого роботам молодих та режисерів-дебютантів, відбулася прем'єра фільму ветерана кіно, відомого польського режисера Єжи Гофмана, якому вже, слава Богу, сягнуло за 70.

«Молодість» 2001 року розпочалася першою прем'єрою Гофмана, фільмом «Вогнем і мечем». Але, лишаючи остронь вік режисера, вибір 2001 року був цілком зрозумілий. Зрештою, «Вогнем і мечем» — епічний портрет вирішального періоду в польсько-українській історії, який українська сторона ще й досі не спромоглася відтворити на півці, принаймні, у такому масштабі. Незважаючи на те, що головним героєм є поляк, можна стверджувати, що фільм, насправді, про українського гетьмана Богдана Хмельницького. Однак, було важко зрозуміти рішення організаторів фестивалю 2003 року відкрити «Молодість» прем'єрним показом наступної кіноопеї Гофмана «Коли Сонце було Богом». До того ж для реклами виділили аж дві сторінки фестивального каталогу.

Зрештою, мабуть, все зрозуміло: ми в Україні, а зірка кіно і театру Богдан Ступка (далеко не молодий), який блискуче зіграв Хмельницького у фільмі Гофмана «Вогнем і мечем» і роль у фільмі «Коли

Сонце було Богом», є ще й почесним президентом «Молодості». Тому своєю присутністю і на відкритті, і на закритті фестивалю він показав просту істину — на дружбу потрібно відповідати дружбою, на послуги — послугою, а на борги — боргом... Але чи потрібно так широко це показувати? Чесно кажучи, хочеться вірити, що фестиваль залишиться вірним своїй меті і церемонія відкриття відзначатиметься, скажімо, показом нової роботи одного з колишніх призерів «Молодості».

У тому ж дусі, виникає питання — чи дійсно потрібно фестивалю, повторюю, присвяченому новим і молодим талантам, мати на церемонії відкриття в якості великої принади сімдесятирічних зірок — таких, як, наприклад, Софі Лорен. Створюється враження, що хтось серед організаторів «Молодості» плекав таємні фантазії про пані Лорен протягом довгого-довгого часу.

А втім, хто з чоловіків не плекав? Проте, даруйте, чи потрібно знову так відверто?

Заклучний номер

Особливої похвали заслуговує вибір фільму для закриття фестивалю «Молодість». Це дебютна повнометражна стрічка російського режисера Андрія Звягінцева «Повернення», яка, судячи з назви, також про тих, хто нас залишає. Після кількох років відсутності додому без повідомлення повертається чоловік. Ніхто не знає, де він був. Хлопці взагалі нічого не знають про нього і навіть, чи дійсно він доводиться їм батьком. Обіцяючи зробити з хлопців «чоловіків», батько разом із синами вирушає в похід. Спочатку вони подорожують автомобілем, потім на човні переправляються через озеро на безлюдний острів. Якщо старший хлопець (Володимир Гарін) відразу захоплюється батьком, то менший син (Іван Добронравов) демонструє лише недовіру і обурення. Як виявилось пізніше, справжньою метою цієї подорожі на острів, яка так і залишилася невідомою хлопцям, була схована скринька, яку батько викопав із землі, і не відкриваючи, заховав у човні. Зростаюче напруження між батьком і молодшим сином зрештою призводить до конфронтації, що закінчується трагедією — батько падає з вежі і розбивається на смерть, залишаючи відбиток на подальшому житті братів. Хлопці тягнуть мертвого батька до човна, переправляються на інший берег, де вони залишили машину. Зненацька вітер відносить човен від берега, і він на очах приголомшених хлопців занурюється під воду разом з батьком і його таємничою скринькою.

«Повернення» — фільм, який западає в душу надовго. За простотою техніки зйомок, психологічною глибиною і лише незначними натяками на час і місце подій

він нагадує фільми Тарковського. Безсумнівно, слід також віддати належне авторам сценарію Олександрову Новотоцькому і Володимирові Моїсеєнку. Фільм Звягінцева, що за якихось причин не брав участі в конкурсній програмі «Молодості», переміг на Венеціанському фестивалі 2003 року не тільки в номінації Кращий дебютний художній фільм, але й отримав престижний Приз «Золотий лев» за кращий фільм всієї конкурсної програми фестивалю.

У Росії фільми «Повернення» і «Старі» втілюють, як прояв відродження російського кіно. Слід зазначити, що обидві стрічки є дебютними повнометражними художніми та малобюджетними роботами відносно молодих режисерів. Більше того, обидві картини мають мінімум сюжетних ліній. Зйомка не вимагає ні дорогих знімальних майданчиків, ні великої кількості акторів. В основному у фільмах зайняті актори-аматори. Зрештою, на відміну від українських фільмів, які часто привертають увагу переважно українців і створюються за рахунок державного фінансування, і «Повернення», і «Старі» присвячені темам, універсальним за своєю природою і необмеженим з точки зору часу, місця і персонажів.

Українське кіно і «Молодість»

Певна річ, що Росія порівняно з Україною не має проблеми національної ідентичності. Але Україна, на відміну від Росії не має ані ресурсів, ані економічної бази, ані дистриб'юторської мережі, необхідної для належної підтримки національної кіноіндустрії. Як наслідок, держава ще й досі є основним джерелом фінансування кіновиробництва в Україні. Проте, проблема з державним фінансуванням полягає в тому, що воно обмежене і є фактично єдиним джерелом надходження коштів. За таких умов система відбору робіт для фінансування повинна бути прозорою, справедливою і ґрунтуватися на засадах майстерності та оригінальності матеріалу, а ніяк не на привілеях або заради кон'юнктури змісту.

Українська стратегія щодо фінансування кіновиробництва нині зупинилася на етапі пошуку національної міфології. Враховуючи складну історію України і постійне спростування самого її існування, це завжди цікаво. Крім того, звернення до міфологічної тематики забезпечує режисерів надійним захистом від інших гострих суспільних проблем, що також стоять на порядку денному. Тому фільми, які останнім часом отримують державну допомогу, представлені здебільшого в одному жанрі, поступаючись іншим важливим темам. Імовірно, вирішення цього питання в Україні могло б бути більш доцільне використання обмежених державних ресурсів не лише на користь обраним режисерам, а й багатьом іншим. Потрібно також вивчати структури і механізми організації підтримки національної кіноіндустрії в інших країнах. Треба задіяти податкові та інші пільги для інвесторів, фондів, що надають гранти, дистриб'юторів та власників кінотеатрів, використати досвід оподаткування доходів від демонстрації зарубіжних фільмів в кінотеатрах, тощо.

«Молодість» не тільки надає унікальну можливість побачити нові фільми з країн Східної і Центральної Європи і колишнього Радянського Союзу, а й пропонує показ ретроспектив відомих режисерів, акторів та актрис, фільми різних національних кіношкіл, роботи великих та маленьких студій. Проте, якщо такий різноманітний вибір стрічок для попередніх фестивалів абсолютно приголомшував глядача, то у конкурсній програмі 2003 року, схоже, перевага надавалася фільмам із Східної та Західної Європи. Було представлено кілька фільмів з Америки та Середнього Сходу. На цьому коло замкнулося, за винятком фільмів з Ірану та Афганістану. Враховуючи розміри та культурне розмаїття населення Африки, Південно-Східної Азії, країн Далекого Сходу і Океанії, такий вибір не зовсім виправданий, зокрема у випадку з індійським кіно (не тільки «болівудські» розважальні жанри, а й серйозні жанри), яке колись мало багато прихильників в Україні.

Однак, «Молодість» все ще молода. Час на її боці. Незважаючи на незначні недоробки, фестиваль, безперечно, дає бажаний і такий необхідний перепочинок від нестерпного засилля американських стрічок у київських кінотеатрах та дозволяє ознайомитися зі стрічками різних кіношкіл. Позитивним є той факт, що Міжнародний кінофестиваль «Молодість» став невід'ємною рисою культурного життя Східної Європи.

...«Молодість» дає те,
чого не можна знайти ані у звітах
ООН, ані в документах Світового
Банку, ані в оцінках експертів...

«Истомленный бесконечными протокольными встречами старосоветского образца» нонконформист Кононов отправляется в путь. Проехав под желто-голубую арку с чекистским названием, место начала Южного Буга, он обнаруживает, что «если бы не эти цвета, то решительно ничего в окружающем не дает оснований сомневаться в том, что твоя машина времени доставила тебя прямо в эпоху головокружения от успехов коллективизации». В глубинных уголках своих «Украина еще на 100% советская страна», где «от безвкусовых и выхолощенных концертов на День Независимости для национальной элиты и советского, до мозга костей, аппарата руководства страной — до многочасовых бдений на пыльных дорогах в ожидании попуток, просто украинских граждан — все поражено метастазами социалистического реализма». При этом все хотят осуществить украинскую мечту. Она проста как мир — «Щоб всє було добрє!» Кононов хотел донести до Вас все, что он видел, слышал и заметил. Делал он это «сознательно, ...руководствуясь только желанием рассказать ПРАВДУ, ...без всяких обобщений и обсуждений, предоставляя право судить тем, кто умеет читать и понимать прочитанное». Вот как и почему появилась эта книга. А вот некоторые откровения:

О стране

«Незалежна Украина на 100% советская страна. Не знаю даже, почему не радуются коммунисты с социалистами. Руль в других руках?»
«От безвкусовых и выхолощенных концертов на День Независимости для национальной элиты и советского, до мозга костей, аппарата руководства страной до многочасовых бдений на пыльных дорогах, в ожидании попуток, просто украинских граждан, все поражено метастазами социалистического реализма.»
«Тут, взагали, ничего нєма. Тилько працюєм, як прокляти. А грошей ниhto не платять»... Я вслух сказав: «Так вы не робить, раз нє платять».
Она посмотрела на меня, как на сумасшедшего, сбежавшего с психиатрической лечебницы — «Як цє нє робить! Мы по другому нє вмиємо. В сєли трєба робить!» ...А я вдруг отчетливо вспомнил, школьный урок по усвоению морального кодекса строителя коммунизма и строгое учительское: «Дети! Кто не работает — тот не ест!» и тут же, как в калейдоскопе, сразу, нацарапанную пятак в замызанном лифте моей святошинской гостинки надпись времен перестройки: «Нам хлеба не надо — работу давайте!», как продолжение знаменитого: «Нам солнца не надо — нам партия светит».

О роли личности в истории

«Тостов и красноречия было много, но все сводилось: За Родину, т.е. за Украину! За Сталина, т.е. за Кучму! А такой мы народ! Нравится нам переоценивать роль личности в истории, и всё тут. Особенно когда выпьем!»
«Прощаясь, он напутствовал нас: «Хлопци! Я вирю, що в України до влады все одно прыйдє людына, яку будє любыты народ!» ...До чего же живуча эта вера в доброго царя. История ничему не учит».

Об ученых и историках

«Ученых можно разделить на два вида. Натуральные и псевдо. Различать их не сложно, несмотря на наличие у обоих видов одинаковых званий, значков, дипломов и сертификатов. Первые знают, что вторые ничего не знают и поэтому пишут за них диссеры, вторые — зная, что знают первые — хоят их, лелеют и на всякий случай побаиваются. Слегка, так как сегодняшняя власть любит украшать себя почетными званиями и разного вида лавровыми венками. По этому взаимодействию и определяется отличие видов».

О политиках

«Впрочем, а кто их, этих политиков, любит? Кто поверит, что у них на глазах слёзы, а не вода? Ведь они так часто меняют любимые имена, шагая к барьеру, что забывают, зачем вышли на тропу войны».
«Унаследовав богатый опыт двойных стандартов советской политической системы, они всячески избегают формализации уставных отношений. Предпочтение ими отдается более комфортной и, главное — абсолютно беспринципной игре без правил, где основной элемент социума, украинский гражданин, носит почетное звание «электорат» и вспоминается раз в четыре года. Вспоминается с одной-единственной целью — обмена его гражданской позиции. Нет! Не на пустопорожние и выпрненные обещания, как раньше. А на вполне реальные и материальные, в стиле Миклухо-Маклая, бусы, зеркальца и железные топоры, в виде гречки, водки и полновесных гривен. Никакого обмана туземцев! Ты мне место в парламенте, я тебе — социальный договор!»
«На этом фоне, уличенный во лжи украинский лидер никогда не найдет в себе моральной силы признать очевидное, и не в силу традиционного отсутствия аристократических качеств — честь, совесть, порядочность. А потому, что он не может представить, что такое ОТКРЫТОСТЬ в политике, как обыкновенный человек не может представить, что такое четвертое измерение».

О власти

«Власть — это стул! А число этих стульев ограничено. Потому с любовью к креслу не расстаются. А если расстаются, то только вместе с ручками этого кресла. Или с руками, если не повезет. С обязательным последующим лобызанием царственных перстов и мелким дрожанием хвоста».
«Ну что ж, откровенность за откровенность. Местный начальник — не далекий Президент. Он тут, гад, притаился. У него везде глаза и уши. Сваты да кумовья. Им — лучший кусок. Его трогать опасно — зашибет. То есть, машины не даст, уголь привести или сено. А то подстережет, когда с поля несешь чего (крестьянское сознание до сих пор считает доблестью протеста против тоталитаризма тривиальное воровство) и сдает в милицию. А не дай Бог, в больницу надо срочно. Вообще, не с руки нам его трогать. Вот чтоб вы его с Киева, дубиной по голове. За несправедливость. От такую власть мы б любили».

О пространстве и времени

«Вы никогда не задумывались, что собственно, для Вас значит Ваш мир?
...Вот сейчас, Вы сидите или лежите в определенном месте мирового пространства, и это место, воистину, уникально. Оно уникально, тем, что во всей громадной вселенной, только Вы, единственный (единственная) из человеческих и нечеловеческих существ, расположились в нем. Но только сейчас. ...Просто странно, как люди в своей ограниченности до сих пор закрывают глаза на эту очевидность и упорно защищают свое право на то, что им не принадлежит и принадлежать не может.
Старые карты исчезнувших государств и государственные архивы, переполненные истекшими актами на права собственности — хорошая иллюстрация всего этого, не правда ли?
Что касается меня, то меня устраивает моя карта мира, где мое место и время есть и на батумского пляже, и на Крещатики, на Красной площади и в пустыне Каракум, в тбилисском духане и на Эйфелевой башне, в родном селе и под статуей Христа в Рио, в Хайфе и Харькове. И все это родное, и все это мое. Причем, в селе, где я вырос и жил много лет, есть места и целые улицы, где я никогда не был и они не входят в мою карту мира, как не входит туда сад Тюильри и город Кировоград, единственный в Украине областной центр, не пожелавший открыть мне свои ворота».

Об отношении к природе

«Разве памятник заменит живую душу родника? Он всего лишь напоминание нам, людям, о том, что мы вступили в фазу других отношений с природой, отличную от тех, что формировались всеми нашими цивилизационными ценностями до сих пор».

О себе

«Легко иметь претензии к другим. Врачу, исцелился сам. Я сюда тоже не на велосипеде приехал, отдав определенную дань делу глобального потепления. И есть резон в вопросах радиослушателей — «Вы вегетарианец?»
Хочешь вести за собой народ — изменись качественно. Трудно научить плавать, не умея это делать самому. Но выход есть. Надо попытаться перебросить хотя бы веревочный мост над пропастью между «я» и «мое» и «не я» и «не мое».

О женщинах в селе

«Они прощали меня, эти замученные собачьей жизнью гражданки, 11 лет уже независимой страны. Прощали за поражение и прическу, невнимание и гордыню и не знаю за какие грехи еще, прощали и благословляли в путь.
Возрадовалась моя душа, так как значило сие всепрощающую материнскую любовь, а не отторжение. Не чужой я, со всей своей дурацкой амуницией, банданами, картами и веселой группой поддержки, этим выцветшим гораздо раньше своего времени теткам, в байковых на выход халатах и стоптанных домашних тапочках — современной национальной одежде украинской крестьянки. И даже если не понятны им постиндустриальные мотивы зеленого прорыва в украинскую власть, они желают мне добра и удачи. А сейчас, молчаливые и важные, они совершают официальное действие, провожая меня в путь. Запомню это чувство навсегда».

К эмигрировавшим из страны

«Что касается эмиграции, то товарищи эмигрировавшие, в большинстве своем вы покинули родину, которой уже нет. А та страна которая только начинает вырастать из своих штанишек, меньше всего думает о своих гражданах. А вожди ее к изначально советскому высокомерию к простым винтикам добавили еще изрядную долю имущественного цинизма, растапывая остатки чести и человеческого достоинства. В этой стране сделано все, чтобы простой человек чувствовал себя полным ничтожеством, жалким и беспомощным согладатаем дел вершителей судеб и ничего — чтоб он почувствовал себя хозяином жизни».

О танках и войнах

«Танки у нас зеленые» — завидев меня — антипода, пацифиста в парламентских кулуарах, шутил Кузьмук. Я в отместку пугал его перспективой переименования Министерства обороны в Министерство нападения. И если танки, действительно, повсеместно зеленые, за исключением редких пород пустынных видов, то Министерств нападения в мире просто не существует. Откуда ж тогда эти войны берутся? Едим что-то не то? Или завидуем, что другие тоже что-то едят?»

О Ленине

Петру Николаевичу не надо тратиться на рекламную кампанию. Почти в каждом селе на КПУ работают разные комсимволы, в большинстве своем — бюсты вождя мирового пролетариата.
Так, как других архитектурных излишеств в селах не густо, то Владимир Ильич в украинском селе и сейчас живет всех живых, и даже подкрашивается разведенной известью к Дню Незалежности. На некоторых — еще сохранилась цитата о невозможности существования свободной Украины без братского союза пролетариев великорусских и украинских. Абракадабрическая реальность, в стиле Йонеско.

О евреях и голокосте

«Ночью из-под бабушкиной кровати потекла лужица и кто-то тихонько заплакал. Они все это время прятались под кроватью. А рядом, во второй половине хаты — полно немцев.
Бабушка была мужественной женщиной. Она нагрела воды, вымыла их, ножницами постригла еврейские кудряшки и передела. Рано утром мои шести- и пятилетние тетки под видом пастыбы гусей провели детей через пороги на другую сторону Буга. Они были еще очень маленькие, но уже понимали что такое смерть. Мои, уже давно седые родственницы, всегда плачут, вспоминая этот случай.
Вряд ли дети выжили, свидетельствовала бабушка. Их всех из гетто вывозили в страшные концлагеря. Иначе бы вернулись когда-нибудь.
Все, кто так или иначе соприкоснулись с голокостом, понимают право евреев не забывать. Это касается всех нас, людей. И не надо ревизовать историю и считать, чьи жертвы весомее. Представьте только этих еврейских малышей, по-взрослому ушедших на свидание со смертью».

О труде

«Тут, ...только працюєм, як прокляти. А грошей ниhto не платять»... Я вслух сказав — «Так вы не робить, раз нє платять». Она посмотрела на меня — «Як цє нє робить! Мы по другому нє вмиємо. В сєли трєба робить!» ...А я вдруг отчетливо вспомнил, ... «Нам хлеба не надо — работу давайте!»

Дизпальне з ріпаку

Наталя Литвиненко

Фахівці стверджують: через сорок років людство вичерпає основні запаси нафти. Разом з тим непомірно збільшується й кількість токсичних відходів традиційної енергетики, що вважається однією з причин глобального потепління. Після нафтової кризи 70-х років минулого століття у світі почали серйозно шукати пальне, яке було б альтернативою нафтопродуктам. Саме на це спрямована європейська програма «Альтенер», і цього ж вимагають міжнародні документи по збереженню навколишнього середовища. Завдяки розвитку сонячної, вітрової, біогазової та інших видів енергетики в розвинутих країнах значно скоротилося використання нафти. Так, із 70-х по 90-і роки у США це скорочення відбулося на 35%, Японії — на 45%, країнах ЄС — на 40%.

Серед таких альтернативних джерел цілком серйозно розглядаються енергоносії рослинного походження, отримані, зокрема, з ріпакової олії. Ще «батько» дизельного пального Рудольф Дизель на початку минулого століття писав: «Використання рослинної олії таке ж перспективне, як використання нафти і вугілля». Однак технічні можливості втілення цієї ідеї у життя з'явилися лише кілька десятиліть тому. Для сприяння розвитку цієї галузі Євросоюз ухвалив спеціальну директиву щодо біопалива. Зокрема, виробникам

технічного ріпаку надається дотація у 320 євро на кожний гектар цієї культури. У деяких країнах, скажімо, в Латвії, вводиться високий акцизний збір на ввезення звичайного дизельного пального з метою стимулювати виробництво вітчизняного біопалива з ріпаку (біодизеля).

Біодизель не лише не поступається пальному мінерального походження, але є й екологічно чистим. Його потрапляння у воду, ґрунт не становить такої небезпеки, як нафтопродукти, вихлопні гази, які, на думку науковців, є однією з причин захворювань на рак. Тому за останні десятиліття використання пального з ріпаку збільшується значними темпами. Скажімо, у Німеччині біодизель покриває вже до п'яти відсотків потреби в енергоносіях. Прогнозується, що до 2010 року його частка в загальному обсязі пального в Європі сягне 6%. Нині у Європі і США дедалі більшого поширення набувають паливні суміші, які містять до третини компонентів рослинного походження. Таке бурхливе зростання споживання біодизеля навіть призвело до дефіциту технічного ріпаку: у Німеччині підприємства з виробництва біопального нині завантажені лише на 30%.

Завдяки протекціоністській політиці ЄС щорічне виробництво біодизеля в Європі зросло до 2 мільйонів тонн. Провідні автобудівні компанії, такі як Фольксваген, Шкода, Ауді та БМВ, вже почали випуск моделей з двигунами, пристосованими до цього пального. Лише у Німеччині біодизель пропонують 1700 автозаправок. ЄС ставить перед своїми членами завдання у 2010 році довести його використання

в загальній масі пального майже до 12%. Німецькі фахівці, які приїждять в Україну, розповідають, що у Німеччині фермери, які вирощують цю культуру, самі забезпечують свої господарства і техніку паливом завдяки спеціальним міні-установкам. Таким чином ріпак їм замінює інші енергоносії.

Є попит, та нема пропозиції

Для України з її величезною залежністю від імпорту нафти та газу питання альтернативних енергоносіїв не стільки екологічне, як стратегічне. Лише в агропромисловому комплексі України споживання нафтопродуктів останнім часом зменшилося у чотири рази. За даними Інституту механізації сільського господарства УААН, на початку 90-х років агропромисловий комплекс України споживав 8 мільйонів тонн нафтопродуктів, з них — 5 мільйонів тонн дизельного пального. Нині споживання нафтопродуктів знизилася до 2 мільйонів тонн, а дизельного пального — до 1,6 мільйона тонн. Однак це зменшення має зовсім іншу природу, ніж на Заході: це відбувається через підвищення цін на пальне.

Підраховано: якби площі під ріпаком в Україні було доведено до 5-5,5 мільйонів гектарів, а це цілком можливо, наша країна повністю забезпечила б власні потреби у пальному за рахунок біодизеля. Мала б вигоду й від ріпакового шроту та харчової олії, які також користуються величезним попитом на світовому ринку, і побічного продукту виробництва біодизеля — гліцерину, цінної сировини для промисловості. Та що казати, — вже сьогодні Україна могла б, вважають фахівці, з огляду на її величезний селекційний потенціал та сприятливі для цієї культури кліматичні умови без шкоди для інших культур засівати ріпаком до півтора мільйона гектарів, заробляючи на його експорті мільйони доларів. Уже нині ціна тонни ріпаку сягає 240 доларів США. Дуже зацікавлені в ріпаку й вітчизняні олійно-жирові комбінати,

які наполегливо дають оголошення про закупівлю ріпаку в необмеженій кількості. Але...

Нинішнього року, як і торік, площі під ріпаком — це лише триста тисяч гектарів. Причина банальна: ріпак вимагає високої культури землеробства, добрив, засобів захисту і елітного насіння, а де на все це взяти грошей зубожілим в результаті аграрних реформ господарствам? За словами наукового співробітника Івано-Франківського інституту агропромислового виробництва Михайла Макара, в Україні віддача ріпакового поля залишається низькою. Якщо на Заході ця культура дає до 75 центнерів з гектара, то в нас — не більше 14 центнерів. А техніка? Лише через неї на полі залишається половина врожаю ріпаку. Чи не тому «непідйомною» виявилася для України ідея вирощування ріпаку на технічні цілі у Чорнобильській зоні, чи не тому горить «синім полум'ям» державна програма по ріпаківництву? Замість щорічного нарощування площ на 300-500 тисяч гектарів, як це передбачалося програмою, спостерігається їх зменшення. При сьогоденній урожайності ріпаку про ціну на пальне з нього говорити нічого — це неодноразово підкреслювалося представниками Міністерства агрополітики.

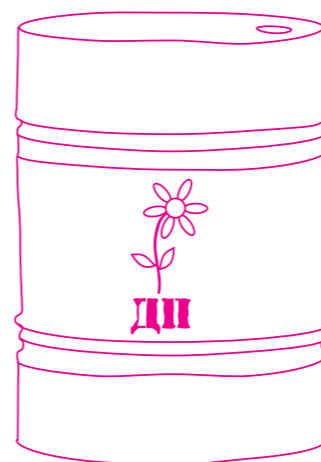
Невисока врожайність і якість ріпаку робить виробництво біодизеля нерентабельним, спричиняє малі обсяги експорту і високі внутрішні ціни. Ціна ріпакової олії в Україні в півтора рази вища, ніж на бензин, у Німеччині — нижча. Пальне з ріпаку може бути рентабельним лише за його врожайності не нижчій за 16-20 центнерів, інакше цю справу не варто й починати, кажуть фахівці. На відміну від, скажімо, німецьких виробників біодизеля, яких усіляко підтримує держава, даючи на кожний гектар посівів дотації та доплати за олійність ріпаку, і яких фінансують і банки, Українська держава ніяк не підтримує вітчизняних виробників. Тож не дивно, що собівартість одного літра біодизеля в Німеччині — 35 центів, в Україні — 3 гривні. Не треба пояснювати, чому, незважаючи на величезну потенційну вигідність цієї

культури, експерти із сумом констатують: оптимістичних сценаріїв розвитку ріпаківництва і біодизеля в Україні поки що немає. Існують побоювання, що наше найближче майбутнє — експорт ріпакової сировини, яку, до речі, в нас купують за образливо низькими цінами. Причому експорт тримається навіть не завдяки цінам, а за рахунок повернення ПДВ. Наживаються на експортних операціях кілька фірм-перекупників, частка ж самих виробників ріпаку в загальному обсязі експорту — менше одного відсотка.

Правда, нещодавно підписано документ про введення податку в розмірі 0,55% на обіг звичайних видів палива для стимулювання розвитку біодизеля, а це обіцяє галузі щорічно 7–8 мільйонів доларів. Однак українські фахівці вважають, що при нинішньому функціонуванні державного бюджету у його витратній частині підстав для оптимізму замало. Українські виробники біодизеля мріють про державну допомогу, яка не потребує багато коштів. Гроші потрібні на створення державних стандартів на насіння ріпаку та біодизель, розробку відповідних законодавчих актів та зміни у податковій політиці щодо альтернативних видів пального.

Замість заводу — установка. Пілотна

Зрушити з місця справу допомогло б будівництво давно обіцяного вітчизняного підприємства з виробництва ріпакового пального. Міністерство агрополітики України ось уже два роки обіцяє, що скоро запрацює перший такий завод потужністю три тисячі тонн на рік. Зацікавилася біодизелем і Київська міська державна адміністрація, яка, за прикладом європейських міст, планує з часом перевести на нього міський транспорт. Тут думають навіть

про те, щоб організувати на Київщині вирощування ріпаку для цього. Є в нас і вітчизняне обладнання, яке пропонують кілька науково-дослідних інститутів. Але придбати його зможуть лише великі господарства, які зберегли свою цілісність, бо коштує така установка до двохсот тисяч гривень і окупиться лише за умови переробки великої кількості ріпаку.

Та поки що все, на що спромоглася українська промисловість, — це створення на Київському комунальному науково-виробничому підприємстві «Кавітрон» пілотної установки для відпрацювання процесу отримання біодизеля потужністю до тонни літрів на місяць. Зроблено це за власні кошти підприємства і лише за морального сприяння з боку Київської міськдержадміністрації. Із збутом продукції, вважає директор «Кавітрону» Борис Кравець, проблем не буде — по-перше, його купуватиме міська влада Києва, по-друге, цікавиться біопальним і нафтова компанія «ТНК-Україна». Однак поки що установка не працює — немає сировини.

Цьогорічна загибель озимого ріпаку не повинна відвернути виробників від його вирощування, переконують фахівці, адже світовий ринок дуже «голодний» на цю культуру, попит на неї і далі зростатиме. Україна не втратила шанс зайняти

свою нішу на ньому. Поки що. Але робити це треба якнайшвидше, бо, як кажуть, святе місце довго порожнім не буває. Не вийшло б так, застерігають експерти, що поки ми розкачаємося, це місце займуть наші сусіди, країни Центральної та Східної Європи, де ринок біодизеля розвивається швидкими темпами. То чи підємо ми разом із цивілізованим світом, чи залишимося на задвірках, втрачаючи власну вигоду, нехтуючи своїми потенційними можливостями?